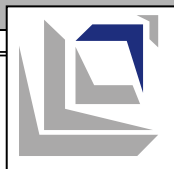

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11), како и врз основа на член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија” бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14 и 116/14) министерот за образование и наука ја утврди наставната програма по ликовно образование за VII одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен вид во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта.

АДАПТИРАНА
НАСТАВНА ПРОГРАМА
ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО
ОШТЕТЕН ВИД

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

VII одделение

Скопје, август 2014

ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

1. ВОВЕД

Предметот ликовно образование претставува составен дел од концептот за деветгодишно основно образование. Се изучува како задолжителен предмет и во третиот период на основното образование, односно од VII до IX одделение со по еден час неделно, односно 36 часа годишно.

Ликовното образование нуди можност за стекнување трајни и употребливи знаења и вештини за ликовно изразување. Тоа им помага на учениците да го спознаат светот и да се интегрираат во него.

Преку наставата по ликовно образование се поттикнува психомоторниот, емотивниот и интелектуалниот развој на учениците, се развива нивната фантазија и чувството за естетско проценување. Ученикот/ чката учи да набљудува, да ги спознава уметничките вредности и да воспоставува врска со уметноста која ќе биде присутна во текот на целиот негов/нејзин живот.

Ликовното образование се темели на процесот на истражување и творештво. Тоа ги уважува и ги следи развојните фази на учениците за нивното ликовно изразување и творење. Од наставникот бара креативен и флексибилен пристап во реализацијата на наставата според интересот и способностите на учениците.

Предложените активности и методи во наставната програма овозможуваат интеграција на содржините на програмата по ликовно образование со содржините на програмите по другите задолжителни и изборни предмети.

2. ЦЕЛИ ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД VII ДО IX ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да ги проширува своите знаења за ликовниот јазик и ликовното изразување;
- да развива интерес, фантазија и креативност за ликовно изразување;
- да ги изразува самостојно и слободно своите сознанија, чувства, доживувања и впечатоци, мисли и фантазија со помош на ликовниот јазик и творештво;
- да ги применува стекнатите знаења и вештини за ликовно изразување;
- да ги негува културно-хигиено-техничките и работните навики;
- да гради позитивен однос кон културното наследство од различни етнички заедници;
- да стекне основни познавања од историјата на уметноста и теоријата на уметноста;
- да ја восприема природата и средината во којашто живее како естетска вредност, инспирација за ликовно изразување и простор за ликовно делување;
- да го почитува своето и ликовното изразување на другите;
- да се ослободува од стрес, емоционална напнатост преку ликовно изразување;
- да ги проширува и применува знаењата во користењето на информатичката технологија во ликовното изразување.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО VII ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да запознава ликовни поими и да користи нови термини во наставата по ликовно образование;
- да користи разни ликовни материјали и да усовршува техники за цртање, сликање, обликување во просторот моделирање и градење, графика, визуелни комуникации и дизајнот во ликовното изразување;
- да ја развива способноста за аналитичко набљудување и забележување на слични и разновидни форми во природата и ликовните дела;
- да забележува, воочува и применува видови и богатство на линии и нивен сооднос;
- да стекнува сознанија за боите и нивните основни колористички односи;
- да го развива елементарно чувство за просторот (надворешен, внатрешен, природен, функционален);
- да умее да компонира ликовни елементи (линија, форма, боја, волумен, површина) и да формира естетска целина;
- да умее да направи избор на идеја, активност и средства и да состави ликовна творба;
- да умее вербално да објасни ученичка ликовна творба или уметничко дело и да се поттикнува на сопствена естетска проценка;
- да прави разлика на уметнички дела од различни ликовни подрачја (цртеж, слика, скулптура, графика, архитектура);
- да ги препознава визуелните медиуми и средства и нивната функција;
- да умее да ја користи компјутерската техника за ликовно изразување;
- да го развива интересот за естетските вредности создадени низ историјата.

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Цртање (ориентационо 8 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да перципира (тактилно за тотално слепите ученици) разлики на линеарни густини во природниот простор; - да користи (да изработува од различен материјал) линии со различен интензитет; - да претставува (да моделира) текстура со користење линии со различни насоки и густини; - да компонира (да моделира) плоштини со различна текстурна вредност; - да гради (да моделира) композиција со компонирање на линии, текстури, тонски вредности, големини; - да усовршува технички постапки во Цртањето (моделирањето) зависно од средството за Цртање/моделирање; - да изразува ритам и контраст на линии и Облици со примена на различен материал кој може тактилно да се восприеми; - да користи постапка на забришување за добивање на различен тон и различен интензитет на линијата (за слабовидни ученици); - да стекнува вештини за употреба на пигментот како ликовен материјал; - да ги усовршува вештините за користење на техниките цртање со лавиран туш, бајц; (за слабовидни ученици); - да се запознае, да се дискутира и анализира за делата на тројца истаканати автори (домашни и странски). 	<p>Ликовни елементи и принципи во Цртањето</p> <p>Средства за Цртање/моделирање и нивната Употреба</p> <p>Цртање/моделирање</p> <p>Естетско проценување</p>	<p>Густина на линии (повторување)</p> <p>Кадрирање</p> <p>Тонска Вредност</p> <p>Текстурна Вредност</p> <p>Градација</p> <p>Плоштина</p> <p>Композиција</p>	<p>-Набљудува /тактилно перцепирање (директно или преку фотографии или модели изработени на swell touch и други визуелни, тактилни или аудитивни средства) геолошки наслојки, природни појави и на нив воочува или дискутира за разлики на тон, текстура, густини и карактер на линии.</p> <p>- Преку цртање/моделирање на линии со различен интензитет и испреплетеност (шрафура) црта /моделира урбана средина и прикажува плоштини со различна тонска вредност.</p> <p>- Со туш монохромно црта мртва природа и притоа изразува градација на тон, светло-сенка, при што се работи во пар, слабовидниот ученик црта со туш, а на неговиот слеп ученик му го опишува цртежот.</p> <p>Слепиот ученик може да употребува туш на претходно обележан лист со контури кои тактилно може да се перцепираат, ученикот црта следејќи го нивниот тек.</p> <p>- Црта /моделира со помош на најразличен материал од секојдневниот живот (пластелин, глина, волница, ориз и слично) мотиви од непосредната околина кои овозможуваат примена на линијата како текстура, контура (инсекти, ентериер).</p> <p>- Црта /моделира луѓе и животни во група и преку цртеж /модел претставува активност и движење (спортисти, играорци, стадо...).</p> <p>- Црта со пигменти и истражува разни постапки. (за слабовидни ученици);</p> <p>На слепиот ученик по вербален пат преку едноставни примери му се објаснува поимот пигмент.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - Црта /моделира природа во различни годишни времиња и прикажува природни појави и слободно, креативно комбинира ликовни елементи и принципи. - Набљудува постапка на кадрирање на линеарни содржини во природата. (за слабовидни ученици); На слепиот ученик по вербален пат преку едноставни примери му се објаснува поимот кадрирање. - Истражува постапки на забришување со крпче, памук и сл. кои му овозможуваат добивање на линии со различен тон и интензитет на линиите. (за слабовидни ученици); - Набљудува, доживува и коментира цртежи од познати македонски или странски ликовни уметници, на нив ја воочува улогата на линијата во однос на бојата и обликот, работа во пар, слабовидниот ученик набљудува, а слепиот пишува креативен извештај за делата.
--	--	--	---

Сликање/моделирање (ориентационо 10 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги воочува и користи во својот ликовен израз колористичките и другите естетски вредности во природата; - да се оспособува да ги воочува разликите и компонентите на визуелниот простор и илузијата на просторот на уметничките дела; - да се оспособува да прикажува форми кои се допираат, преклопуваат и разминуваат; - да користи претходни сознанија за мешањето на боите и самостојно да добива хроматски и ахроматски бои и односи на тонови; - да применува при сликањето/моделирањето комплементарен контраст на бои; - да умее да трансформира од хроматски во ахроматски композиции и обратно; - да врши синтеза на битното и елимирање на небитните елементи и детали во сликањето/моделирањето; - да истражува и користи разновидни сликарски текстури и фактури во творењето; - да ги усовршува техниките на сликање со акварел, гваш, пастел и колаж (за слабовидните ученици, на слепите ученици вербално им се објаснуваат овие постапки); - се запознава со техниката батик на хартија; - да се запознае со неколку дела на основоположниците на современото македонско сликарство и две/три дела на познати светски автори. 	<p>Средства за сликање/моделирање и нивната употреба</p> <p>Ликовни елементи и принципи во сликањето/моделирањето</p> <p>Сликање/моделирање</p> <p>Колаж</p> <p>Естетско проценување</p>	<p>-Хроматски бои и ахроматски бои</p> <p>-Сликарска фактура</p> <p>-Фигуративна композиција</p> <p>-Не фигуративна композиција</p> <p>- Валер</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Набљудува, открива, тактилно, аудитивно и мирисно перцепирање на природата во непосредната околина, мотиви за ликовен израз со боја или друг материјал преку кој што ќе може своето дело по тактилен пат да го доживее . - Слика/ моделира облици кои се преклопуваат, допираат и смалуваат и изразува илузија на простор (пејзаж, улица, училница...). - Слика/ моделира и компонира плоштини со различна текстура и фактура и создава композиција. - Користи градација на тонот (валер) и слика/ моделира мотиви од природата. - За слепите ученици во темперната боја може да се стави песок за да може ученикот цртежот тактилно да го восприеми. - На слепиот ученик му се споредуваат боите (пример: зелената со тревата, жолтата со сонцето, црвената со крвта, сината со небото итн.). - На слепиот ученик му се доловува контрастот на светло и темно со споредување (на пример ден и ноќ, отварање и затварање на очите). - во техника колаж (се работи во парови слабовиден со слеп ученик каде, слепиот ученик асистира, а слабовидниот го изработува колажот) креативно прикажува контраст на облици, големини, бои. - Слика/моделира мотиви на кои преку бојата изразува чувства. - На ликовни дела забележува наставникот вербално објаснува за фигуративна или нефигуративна композиција.

Графика (ориентационо 6 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да умее да воочува/ да разбира ахроматски тонови и светло-темен контраст во природата; - да умее да решава линеарно и плошно цртежи во една боја - монохромно; - да се оспособува да изработува монотипија со контрасни бои; - да стекнува знаења за компјутерската графика и нејзината примена со употреба и користење на говорен програм JAWS; - да се воведува во отпечатување графика во висок печат (линорез, картон печат, гипсорез); - да умее да разликува и да ги запознае разликите помеѓу графика и компјутерска графика; - да се запознава со репродуктивната графика во една или две бои. 	<p>Средства за печатење</p> <p>Ликовни елементи во Графиката</p> <p>Графика</p>	<p>-Компјутерска Графика</p> <p>-Графички лист</p> <p>-Репродуктивна Графика</p> <p>-Висок печат</p> <p>-Рамен печат</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Разговор за непосредната околина и воочува светло-темен контраст. - На слепиот ученик му се доловува контрастот на светло и темно со споредување (на пример ден и ноќ, отварање и затварање на очите). - Слабовидниот ученик зборува за примери на контраст кој самиот ги воочил во својата околина. - Дискутира за мотиви и црпи идеи за ликовен израз од своето опкружување. - Во техника монотипија во две или повеќе бои претставува симетрија. Вербално се објаснува поимот монотипија. - За слепите ученици во темперната боја може да се стави песок за да може ученикот цртежот тактилно да го восприеми. - На слепиот ученик му се споредуваат боите (пример: зелената со тревата, жолтата со сонцето, црвената со крвта, сината со небото итн.). - Со компјутер со вграден говорен програм JAWS создава графика по сопствена замисла и истата ја отпечатува на принтер. - Преку печатење на висок печат се запознава со графичкиот материјал, алатот и помагалата за печатење. - На картон печатот додава разни природни и вештачки материјали за да прикаже текстура. - Посета на графичката работилница која

Скулптура (ориентационо 6 часа)			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се запознава со минијатурна, галериска, скулптура во отворен простор, монументална скулптура; - да разликува типови на полна пластика; - да се оспособува во творењето да компонира: големо-мало, плитко-длабоко, компактно, перфорирано, структурирано; - да ги унапредува сознанијата за феноменот на ликовната тридимензионалност од сопственото опкружување и претходните искуства; - да применува при обликувањето разни постапки (градење, додавање, одземање, кинење, лепење, составување, врзување, превиткување, ковање и др.); - да се оспособува да составува од готови (најдени) предмети и разновидни материјали (метал, дрво, хартија, пластика) ликовна целина – асамблаж; - да се запознава со улогата на скулптурата и нејзините манифестации во секојдневниот општествен, културен, социјален, професионален и естетски живот; 	<p>Средства за моделирање / градење (материјали и техники)</p> <p>Ликовни елементи и принципи во Скулптурата</p> <p>(форма, простор, големина, структура, текстура, боја, линија, композиција, акцент, пропорција и др.)</p> <p>Моделирање / Градење</p>	<p>Композиција</p> <p>Волумен</p> <p>Плиток релјеф (барелјеф)</p> <p>Длабок релјеф</p> <p>Полна пластика</p> <p>Минијатура</p> <p>Галериска скулптура</p> <p>Монумент</p>	<p>-Преку компаративен материјал кој тактилно го перцепира да се запознае со видовите на тридимензионален израз (минијатура, мала скулптура, галериска скулптура, скулптура за отворен простор и монумент); посета на музеј со скулптури, или прошетка на плоштадот и разговор за скулптурите;</p> <p>-гостување на ликовен автор во училиштето;</p> <p>-организирање на групни и тимски форми на творење;</p> <p>-да користи разни скулпторски материјали и алатки од дрво или метал, камен, пластика;</p> <p>-да користи различни атипични материјали алатки, предмети и помагала.</p>

Дизајн и визуелни комуникации (ориентационо 6 часа)

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го препознава значењето на единството на практичното и естетското во предметите за секојдневна употреба; - да се запознава со индустрискиот дизајн и неговата примена во секојдневниот живот; - да се оспособува да изработи дизајн во вид на модел /макета за производ; - да користи орнаменти, ритам; - во народниот вез да препознава стилизирани форми и да ја открива нивната симболика; - да користи компјутер со вграден говорен програм за изработка на дизајн. 	<p>Ликовни елементи и принципи во дизајнот и визуелните комуникации</p> <p>Дизајн</p> <p>Визуелни комуникации</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Амбалажа - Омот - Орнамент - Индустриски дизајн -Применета уметност 	<ul style="list-style-type: none"> - Наставникот по вербален пат објаснива за дела од графичкиот и индустрискиот дизајн. - Разгледува, тактилно перцепира амбалажи и омоти, го забележува дизајнот. - Изработува нацрт/ модел за амбалажа. - Изработува нацрт/модел за омот. Наставникот на изработува нацрт за дијан или омот на swell touch истиот учениот тактилно го перцепира. - Користи ритам и црта/моделира дезен. - Стилизира форма од флората и фауната и ја користи во ликовниот израз. - Декорира разни украсни предмети (чаши, чинии, грнчиња, шишенца, малитегли и сл.). - Применува сликарски, цртачки и скулпторски материјали и техники и истите по потреба ги комбинира.

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставните содржини од предметот ликовно образование даваат можност за интегрирано целно и содржинско поврзување со останатите наставни предмети. Исто така, се дава можност за внатрешно интегрирано планирање на сите теми во согласност на потребите на учениците и планираните активности.

Кога станува збор за учениците со оштетен вид, тогаш треба да се истакне специфичноста при изведување на наставните содржини по предметот ликовно образование.

Земајќи го предвид фактот дека тотално слепите деца се оневозможени да цртаат, во буквална смисла на зборот, наставникот треба цртањето да го замени со моделирање, обликување или пак со цртање на песок со помош на прстите.

Преку предметот ликовно образование учениците со оштетен вид усвојуваат поими, затоа е неизбежно наставникот по вербален пат, тактилен или аудитивен пат на ученикот да му долови одреден предмет или состојба.

За успешност на учениците по предметот ликовно образование, наставникот треба постојано да врши компарација (пр. кога сака да им објасни за некоја боја, истата да им ја спореди со одреден предмет или состојба), да употребува специфични наставни средства и помагала (како на пример вакум преса, swell touch, пластелин, глина со цел она што е тема за работа на

часот тој претходно да го има изготвено со помош на претходно наведените апарати и средства, за да учникот по тактилен пат го осети, а потоа и правилно да го направи, наставникот во својата работа треба повеќе да ги изведува своите ученици во надворешната средина, во природата, со цел учениците по пат на сите сетила (со исклучок на видот) да ја осетат природата. На почетокот е наведена виталноста на корелирање на овој предмет со останатите, но како резултат на спецификите во работата со децата со оштетен вид, неизбежно е да се истакне и примената на психомоторната ресудукација при изведување на активностите по предметот ликовно образование, со посебен акцент на поттикнување и развој на фината моторика. При изведување на наставните содржини по предметот ликовно образование, наставникот треба да го мотивира својот ученик, да ја поттикнува и развива неговата фантазија, да го збогатува речникот на ученикот со нови поими, да го развива и поттикнува чувството за естетика кај неговиот ученик, да организира изложби, со цел да ги покаже изработките на своите ученици, да ги фали итн.

Годишен фонд на часови:

	ТЕМИ	Број на часови
1.	Цртање	8 часа
2.	Сликање	10 часа
3.	Скулптура	6 часа
4.	Графика	6 часа
5.	Дизајн и визуелни комуникации	6 часа
Вкупно:		36 часа

* *Забелешка: Бројот на часовите е даден ориентационо.*

Наставни средства:

- ❖ разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- ❖ дидактички средства и материјали;
- ❖ визуелни средства (предмети од непосредната околина, репродукции, детски творби, апликации и сл.);
- ❖ слајдови, сликотници, списанија и сл.;
- ❖ аудиовизуелни средства (ТВ, ДВД-плеер, видео-плеер, дигитален фотоапарат, дигитална камера, мобилен телефон, компјутер и други средства зависно од предметот);
- ❖ Интернет, образовни софтвери.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за ликовно творење, колективната соработка и сл. Во текот на годината учениците добиваат бројчени оценки.

Оваа компонента е составен дел на планирањето на наставникот за наставата и учењето.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови се телели на Нормативот за простор, опрема и наставни средства за деветгодишното основно училиште донесен од страна на министерот за образование и наука со Решение бр. 07-1830/1 од 28.02.2008 година.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во VII одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Факултет за ликовни уметности – педагошки оддел
- Факултет за ликовни уметности – со дополнително положено група педагошки предмети
- Дополнителна дефектолошка дообразба.

9. Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Адаптираната наставната програма по ликовно образование за VII одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен вид во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта, врз основа на утврдената соодветна наставна програма за деветгодишно основно образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 11-14376/1 од 10.09.2014 година
Скопје

Министер

Abdilaqim Ademi

Изготвил: работна група, координатор Зоран Мазновски, советник
Контролирал: Трајче Ѓорѓиевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор